

ALPAIDIS

2020

TIJDSCHRIFT VAN DE HEEMKRING HOEGAARDS ERFGOED VZW

Erfgoed ♦ Geschiedenis ♦ Volkskunde ♦ Biercultuur

Anno LVI nr. 220 3/2020

Driemaandelijks: september, oktober, november 2020

Afgiftekantoor 9550 Herzele ♦ Erkenningsnummer P 802006

♦ Ver. Uitg. M. DODION, Lelielaan, 34, 3191 Hever

Belangrijke mededeling voor wie ingetekend heeft op het boek over Mariadal en de zusters

Zusters van de Vereniging met het H. Hart
Klein Overlaar 3, 3320 Hoegaarden.
Hoegaarden, 13 augustus 2020.

Beste,

*U hebt ingetekend voor het boek "200 jaar zorg voor mens en milieu.
200 jaar Zusters van de vereniging met het H. Hart in Mariadal 1820 - 2020"
geschreven door historicus Maurice Dodion en Wasily Pedjko.*

Wij danken u voor uw inschrijving en voor uw interesse.

De boekvoorstelling was gepland op 6 september 2020.

*Maar al vrij snel hebben we - wegens de corona problemen - moeten beslissen deze samenkomst
uit te stellen, waarschijnlijk tot voorjaar 2021. Het is moeilijk nu reeds een datum te voorzien.*

Ook de realisatie van het boek heeft wat vertraging opgelopen.

*We willen u hiervan op de hoogte brengen en u verzekeren dat we u tijdig laten weten wanneer
het boek klaar is en wanneer de voorstelling kan gebeuren.*

*Wij hopen dat u hiervoor begrip kunt opbrengen en groeten u van harte,
namens de Zusters en de Heemkring Hoegaards Erfgoed,*

Zr. Johanna.

Met dank aan onze steunende leden:

Ausloos Christiane

Branson-Collin

Certo BV, Boutersem

Creten Arnold

Janssens Monica (OPS Moja)

Michel Chris

Sevenants-Dumoulin Daniel

Taverniers Jean-Pierre

TIBO Consult BVA IMMO Tibo

Van der Bruggen Bart

Notaris Van Nerum Marc en kinderen

Wouters Alfred

Bijnamen 4¹

Maurice Dodion en Wasily Pedjko

¹ Het eerste deel over bijnamen staat in nummer 217 van Alpaidis (4/2019), het tweede deel in nummer 218 (1/2020) en het derde in nummer 219 (2/2020)
Wij gebruiken voor Outgaarden de oude straatbenamingen

De heemkundige kring nodigt iedereen uit om aanvullingen en correcties over bijnamen over te maken aan Wasily Pedjko (pedjko@hotmail.com) of aan Maurice Dodion (dodionm@hotmail.com)

Ook in de overlijdensregisters van de parochie Hoegaarden heeft de toenmalige pastoor Jan Vandenputte/Vanden Putte (1659-1712), vanaf eind december 1692 was hij ook benoemd tot deken, een aantal overledenen ofwel alleen met hun bijnaam genoteerd ofwel met hun naam gevolgd door hun bijnaam; een aantal mooie bijnamen zijn ons zo uit de tweede helft van de 17de eeuw overgeleverd. De lijst met commentaar komt in het volgende nummer.

Bijnamen onder de letter D:

De Kroaje	Engels	Goetsenhovenstr
De Kuyper	Girouille (kuipenmaker van beroep)	Hauthem
De Marckes	Vandermolen (naam van de echtg. De Marck)	Gasthuisstraat
De Merie	Francart	Hoogstraat
De Meulder	Huon	Hauthem
De Mus	Lebegge	Brugstraat
De nieve bekker	Vandenneucker	Dotremontstraat
De Paas	Wouters - Café	St Niklaasstraat
De pachter van Boeres	Dewelde: de pachter van de vroegere Hereboer, het geslacht Dewelde was een welstellende boerenfamilie uit Neerwinden	Gemeenteplein
De Paires	Pierre Dehennin	Nerm
De Pikeur	Burgemeester Henri Dotremont (was veearts en aan de dieren pikeuren toediende)	H.Dotremontstr
De poater van Meule	Grootvader van Guido Vandermolen(Houthandel)- Robert	Stoopkensstraat
De Schiëve van Leng	mank lopende	Tiensestraat
De sjah	Gaston Pelegrin (werkte in Iran voor suikerfabriek)	Fabrieksgang
De Smed	Godfroid (was smid)	Stoopkensstraat
De Smed	Rottie (smid – woonde naast tuin van Cipers)	Pastorijstraat
De Smed van de Staasse	Lebegge (was smid) - Struyf	Stationstraat
De Snieder	Godfroid – komt van snijder – kleermaker – haarkapper	E. Ourystraat
De stipper	Vandermeulen	Klein Overlaar
de vaarver	Peeters – verven – behang	E. Ourystraat

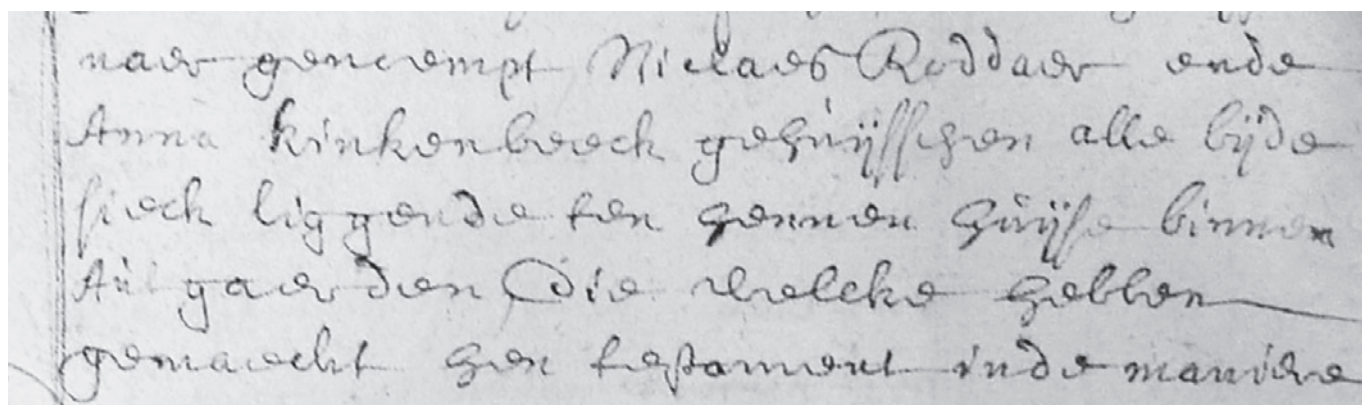
De Vette	Francart	Tiensestraat (Outg.)
De vlieg	Familie Steenwegen	Stoopkensstraat
De vlieger	Romain Taverniers	Dotremontstraat
De witte op de Plek	Ruelens – haarkapper op de plek	Gemeenteplein
De witte van Rosse Fien	Mertens	Slachthuisstraat
De zwette van Kolant	zwartharige	Tiensestraat
Dei Armand van Tuur den Est	Van de zonen bouwde er één een ijzerwinkel uit, eerst aan de Tervuurse Poort in Leuven, later in Wilsele. Armand zette de ijzerwinkel niet verder, maar startte hem op. Bij “Tuur den Est” was er geen ijzerwinkel, maar was er tot midden de jaren 50 café Een andere idem rond Antwerpen. De ongetrouwd gebleven zoon Armand zette in Meldert de ijzerwinkel verder. Met zijn Citroën camionette de omstreken aandoend is het hij die in de omgeving “Pot en Pan” genoemd werd. Voor Meldert bleef hij echter “Armand van Tuur den Est”. “Tuur den Est”: bij Roger Rosseels, schepen geweest onder Huon, en getrouwd met Lea Hacour, dochter van “Tuur den Est”.	Meldert
Dei van Bauter	Willemaerts	Hoksem
Dei van de stoëles		Fabrieksgang
Dei van de Welvaart	Familie Lambrechts	A.Putzeysstraat
Dei van Fai (????) van Breute	Familie ????	Hoksem
Dei van Henke Luë	Familie Verbist	Hoksem
Dei van Henke van sjaal en Lau Stoep	Familie Denhaen	Hoksem
Dei van Jan van de nieve Boer	Familie Keleman	Hoksem
dei van Kraam dei van Tuur den Est	Familie Haccour, De bende van Juul	Meldert
Dei van Lauw Peip	Neyns	Hoksem
Dei van Lie van Kreuis	??? : ?? Familie Truyens	Hoksem
Dei van Lintere	Familie Boffé	Dumontstraat
Dei van Menier Frère	Familie Vanherberghen	Hoksem
Dei van Pai Teppe en van de non Blandine	Familie Philips	Hoksem
Dei van Pierre van den Dizze	Vannuffelen	Hoksem
Dei van Staaf Nolle en Hicketick	Familie Smets	Hoksem
Dei van ‘t wit peiat	Tesseur	Tiensestraat
Dei van Titte	Willemaers	Vroente
Dei van Tuëskes	Tuëskes = Mathues, in Hoegaarden werd de familie Collart uit de Bley	Bleystraat

dei van Tuur den Est	Dei van “Tuur den Est” noemen eigenlijk Hacour, maar Tuur was een gareelmaker, die met “estendraad” werkte (draad gedrenkt in soort pek), en waarschijnlijk vandaar zijn “bijnaam”.	Meldert
Del Roeks	Adèle Schoofs	
Dell Doore	Truyens	Walenstraat
Den aal	Hermans	Meldert
Den Dai	= Den Doi	
Den Dipper	Brouwer Tomsin	Vroente /Kloosterstr
Den Disse	Vannuffelen	Hoksem
Den doeffler	Vandermolen	Vroente
Den doi	Beenhouwer Ausloos Louis	Doelstraat
Den dol	Ausloos	
Den Dolle	Marcel Vandenbempt	Nerm
Den Duk	Dotremont – brouwer op de beek – hij beweerde altijd Hertogenbier te brouwen	Vroente /Kloosterstr
Den Duk	Postbode Georges Haccour	Meldert
Den Eurgelist	Willems (speelde orgel in de kerk)	H.Dotremontstr
Den Hagelander	Jacobs (komende uit het Hageland)	Nerm/Aalst
Den oude tijd	Familie Schoenssetters	Nerm
Den Reus	Buellens	Egypte
Den Roeie	Godefridi (rood van haar)	Hauthem
Den Tap	Dotremont	Astridstraat
Die van ’t Paradijs	Meddaerts (woonde in Herberg Paradijs)	Pastorijstraat
Die van Schaait	Scheepmans	Outgaarden
Dij van de Kanal	Dendonker (betekent deze van de afspanning “Grand Canal”)	Stoopkensstraat
Dij van Henkes	de afstammelingen van Vanhagendoren Henri	Stoopkensstraat
Dij van Lewies	de afstammelingen van Louis Vanhagendoren	Stoopkensstraat
Dikke baare	Beenhouwer Vaes (Hoek Br.Loriers-Nerm)	Egypte
Dikken Ré	Steenwegen (vervoer)	A. Putzeysstraat
Dil van Jef Kaaie	Vandermolen	Doelstraat
Diserai Zoeg	Steenwinckels – bieruitzetter van de Tiense ‘Zoeg’	
Dol	Stockmans (dol komt van Dolf)	Ernest Ourystraat
Dor Madelengke	vader van Maria Metras – komt van Madeleine	Vroente /Kloosterstr

Verfransing van de familienaam?: wie denkt nu voor Kinkenbeeck aan Cinquebeck zoals de secretaris van de schepenbank van Zétrud-Lumay i december 1693!

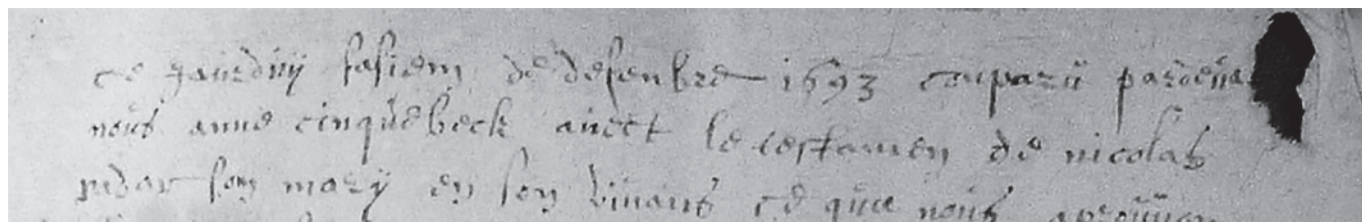
Op 7 augustus 1693 lieten Niclaes Roddaer en Anna Kinkenbeeck die beiden ziek in bed lagen in hun huis in Outgaerden hun laatste wilsbeschikkingen of testament noteren door de toenmalige pastoor Joannes De Leeuw.

Zij zeggen uitdrukkelijk dat hun kinderen hun universele erfgenamen zijn behalve voor 2 stukken cultuurgrond waarover de langstlevende van beiden naar goeddunken zal mogen beschikken.

naer geneempt Niclaes Roddaer ende
Anna kinkenbeeck gesijnffigen alle tijde
sick liggende ten gemen griffe binnen
Outgaerden die relike hebben
gemaecht sijn testament inde maniere

Anne Cinquebeck overleefde haar man en komt op 16 december van datzelfde jaar bij de schepenbank van Zétrud-Lumay voor uitvoering van het testament.

ce jourdij sésiem de desenbre 1693 comparu pardeva
nous anne cinquebeck avec le testamen de nicolas
rodar son mary en son vivant ce que nous oprovon

ce jourdij sésiem de desenbre 1693 comparu pardeva(nt)
nous anne cinquebeck, avec le testamen de nicolas
rodar son mary en son vivant ce que nous oprovon

vandaag 16 december verscheen
voor ons Anne Cinquebeck met
het testament van Nicolas Rodar
bij leven haar echtgenoot, wat wij bevestigen

(wordt vervolgd)

² RALLN, Schepenacten Zétrud-Lumay/Notariaat Zétrud-Lumay; pastoors konden notariële akten opmaken, meestal beperkt tot testamenten en huwelijkscontracten.

Klokkenpatrimonium in Hoegaarden

Jef L. TEUGELS & Werner WOUTERS

DEEL 4/1: DE KLOKKEN IN DE KAPELLEN VAN HOEGAARDEN³

1. KAPEL ST.-ROCHUS, Mariadal-Overlaar

Deze kapel van St. Rochus is beschermd met erfgoednummer 43490 en is in prima staat. De kapel maakt deel uit van Mariadal dat beheerd wordt door de Zusters van de Vereniging met het Heilig Hart die hier wonen sinds 1820. Voordien werd de kloosterkerk gebouwd door de Broeders Bogaarden in de periode 1767-1772. Het klooster zelf werd gesticht in de tweede helft van de 15de eeuw.

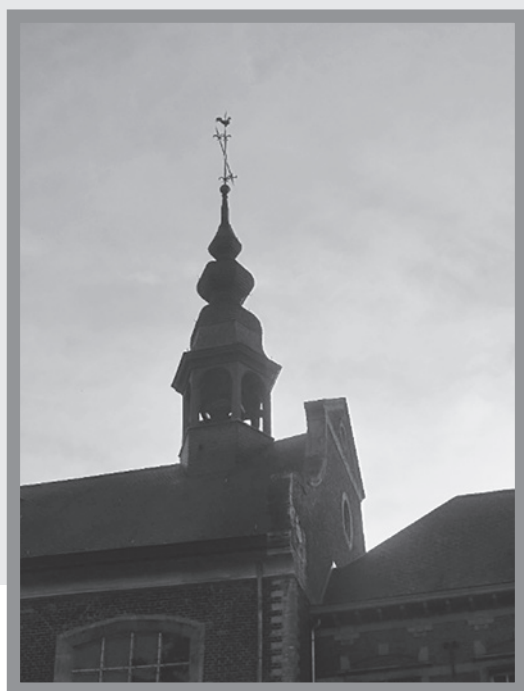

Fig.1. De dakruiter

Fig.2. De klok in de dakruiter

In een pittoreske dakruiter boven de kapel hangt een klein maar mooi bewerkt klokje aan een houten wiel dat van beneden in de kapel kan worden geluid.

Bovenaan staat een eerste sierband met slingermotieven. Tussen twee paren gietringen staat dan

(handje) IOANNES LE FEVER ME FECIT 1674

en dit wordt gevolgd door een tweede sierband met hangende bladeren. Boven de slagring waar de klepel de klok raakt, vinden we vijf gietringen en nog eens drie op de lip. Uit de datum op de klok kunnen we afleiden dat het klokje door de broeders al moet gebruikt geweest zijn.

Van de gieter Joannes Le Fever (ook Lefèvre of Lefebure) is niet veel geweten. Lehr verwijst in zijn gieterslijst [12] naar twee klokken in Noord-Brabant en wel uit 1665 en 1667. Volgens opschriften op deze klokken woonde hij te Antwerpen. De klok uit 1667 goot hij samen met de Lotharinger Claude Humblot [11]. Ook namen zij beiden in hetzelfde jaar aan een zware klok van negenduizend pond voor Breda te hergieten. In 1673 probeerde Le Fever de opdracht voor het nieuwe carillon van Brugge te verwerven. Die ging echter naar Melchior de Haze, eveneens uit Antwerpen.

³ In de vorige nummers verschenen achtereenvolgens de klokken van Outgaarden, Meldert en St-Gorgonius-Hoegaarden

Fig.3. Een eerste detail van de klok

Fig.4. Het gietjaar op de Le Fever-klok

In de kloostergang hangen nog eens **drie kleine luidklokjes** waarvan zeker twee belangrijke versieringen hebben die op ernstig vakmanschap wijzen.

1. Bij het binnenkomen van de kloostergang bemerkt men in een hoek onder de zoldering een klokje dat vroeger gebruikt werd van buitenuit als deurbel maar waarvan de functie nu overgenomen is door een elektrische bel. Vlak onder de schouder staat tussen twee gietringen een mooie sierband met aan elkaar liggende driebladige bloemen. Vlak boven de twee gietringen op de slagring vinden we de verwijzing naar de gieters:

FONDERIES DE F. & A. CAUSARD A TELLIN (BELGIQUE)

Hieronder prijkt weer een sierband met krullen die later op vele klokken van Causard en Slégers werd gebruikt.

Fig.5. De deurklok in haar geheel

Fig.6. De verwijzing naar de gieter

De gietersfamilie Causard kwam oorspronkelijk uit Lotharingen en reisde rond. In 1823 vestigde Charles Causard zich in het Luxemburgse Tellin. Hij huwde met Lucienne Slégers en kreeg daarmee drie zonen, Hippolyte, Firmin en Adrien. Hippolyte verhuisde later naar Moulines tegen Dinant. We mogen er van uitgaan dat het klokje in Mariadal gemaakt is door de gebroeders Firmin (1839-1897) en Adrien (1841-1900). Het dateert alleszins van vóór 1900. Voor meer gegevens over de gieterij zie [1] en [4].

Fig.7. De "eetklok" in haar geheel

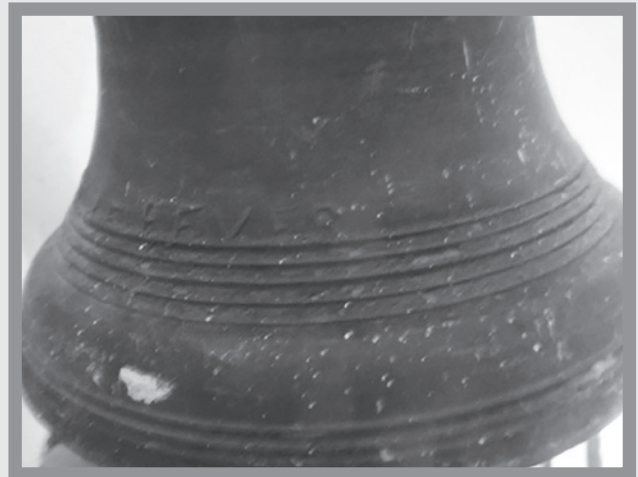

Fig.8. De verwijzing naar de gieter

2. In het midden van de gang hangt een tweede klokje dat werd gebruikt voor het aankondigen van de gebedsmomenten voor de zusters. Buiten twee gietringen boven de slagring zijn er geen decoraties op de klok te vinden.

Fig.9. De "gebedsklok" in de gang

Fig.10. Het klokje in de koffierefter

3. Op het einde van de gang hangt een derde klokje dat werd gebruikt om de zusters uit te nodigen voor de maaltijden. Op dit prachtig bewerkt klokje vinden we bovenaan twee sierbanden met bloemmotieven die van elkaar gescheiden worden door dubbele gietringen waartussen de moeilijk leesbare tekstband

A. R. PB: DELEO LECAY PROVINCIAL DONO DEDIT 1675

Boven de slagring is er dan nog boven vijf gietringen een verwijzing naar de gieter

JOANNES LE FEVER

Nog eens drie gietringen vervolledigen de versieringen op dit kleine, aantrekkelijke klokje.

De gieter is dezelfde als deze van de klok in de dakruiter. Het is op zijn minst merkwaardig dat in eenzelfde gebouw twee klokken zijn gevonden van een gieter waarvan men amper het bestaan kende.

4. In een koffierefter dieper in het gebouw hangt nog een klein klokje dat versierd is met driegietringen boven de slagring.

(wordt vervolgd)

De vroegste vermelding van Hoegaarden

Janny van Doorn

Inleiding

Met een zekere fierheid kunnen we een wetenschappelijke studie aanbieden gerealiseerd als seminariewerk voor de graad van bachelor in de geschiedenis aan de VUB. Het is een grondig opsporingswerk naar de vroegste (bewaarde) geschreven vermelding van Hoegaarden..

We zijn eveneens gecharmeerd omdat de auteur van dit werkstuk een dame is die Hoegaarden koos als onderwerp voor haar scriptie *'omdat ze in de zomer graag een Hoegaarden drinkt ... en ze had dit deze zomer graag te Hoegaarden zelf gedaan. De pandemie heeft er anders over beslist, maar uitstel is geen afstel!*

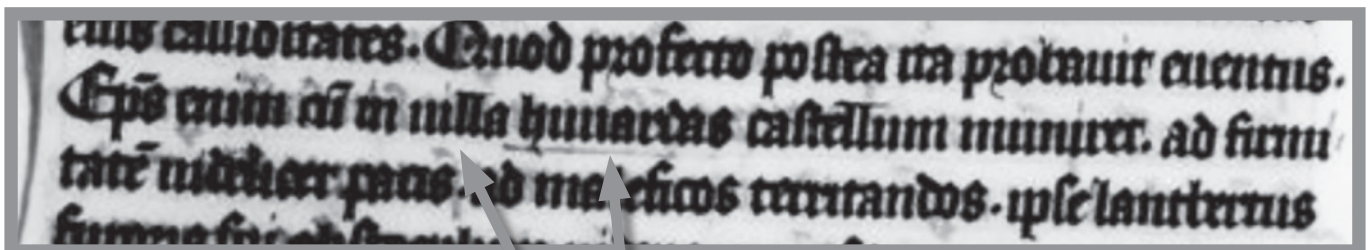
In deze artikelenreeks nemen wij, met de toestemming van de auteur, de voor onze lezers meest interessante hoofdstukken over.

De auteur

Janny van Doorn is Nederlandse, maar woont al veel langer in België dan ze ooit in Nederland heeft gewoond. Ze studeerde vanaf 1980 Russisch in Antwerpen en daarna Politieke Wetenschappen. Janny begon haar loopbaan op de Nederlandse ambassade in Moskou. Na een diplomatiek verblijf van drie jaar in Moskou sprong ze over naar de economische sector en werkte als Manager Oost-Europa voor een groot staalbedrijf in Keulen.

In 1986 stelde Janny opnieuw haar koers bij en vervolgens werkte ze ruim 30 jaar als conferentietolk voor het Europees Parlement in Brussel. Ze spreekt Duits, Engels, Frans, Spaans, Portugees en Russisch. In haar vrije tijd ontwikkelde ze een passie voor de geschiedenis van de Nassaus in Brussel. Ze geeft regelmatig lezingen en heeft een eigen website www.sporenvanoranje.be Na haar vervroegde pensionering in 2018 begon Janny aan een studie Geschiedenis aan de VUB in Brussel. In het kader van haar bachelor moest ze in het huidig studiejaar onderzoek doen naar de vroegste vermelding van een dorp in een kroniek of oorkonde. Ze koos Hoegaarden omdat ze in de zomer graag een Hoegaarden drinkt, maar tot haar spijt ze is er nog nooit geweest. Door de Coronacrisis moest het bezoek opnieuw uitgesteld worden.

in villa huuardas⁴ (ca. 1024/1025)

⁴ Chronicon Cameracense ..., *afschrift 14e eeuw*, Bibliothèque Nationale de France

Het bleek voor een beginnend historica niet eenvoudig om de vroegste vermelding van Hoegaarden te achterhalen. Ik ben begonnen met mijn onderzoek in de databank *Diplomata Belgica*⁵ en in Gysseling⁶, maar tot mijn verrassing bleken er nauwelijks vroege oorkonden over Hoegaarden bewaard te zijn. Gysseling vermeldde de *Vita Balderici*, een bisschoppenleven, als vroegste bron.⁷ Mijn volgende stap was het zoeken naar heemkundige literatuur over Hoegaarden, helaas bleek het dorp niet in de artikelenbank van *Histories* (vroeger *Heemkunde Vlaanderen*) voor te komen.⁸ Gelukkig had de heemkundige kring van Hoegaarden veel oude artikelen online gezet met behulp van docplayer en heb ik er daarvan heel wat kunnen bekijken. Daarna ben ik databanken, Persée, JSTOR, EBSCO, Academia, Google Abstracts en Google Books gaan doorzoeken op alle onderwerpen, namen en auteurs die ik in verband meende te kunnen brengen met Hoegaarden.

Als beginnening ben ik helaas heel lang blijven denken dat Gysseling als autoriteit gelijk móest hebben met de vroegste vermelding in de *Vita Balderici* en dat de heemkundige literatuur met de *Gesta episcoporum Cameracensium*⁹ als vroegste vermelding niet kón kloppen.¹⁰ Uiteindelijk heb ik evenwel vast moeten stellen dat Van Mingroot in 1975 de *Gesta episcoporum Cameracensium* vroeger gedateerd had dan tot op dat moment gebruikelijk was en dat deze daardoor inderdaad tot de vroegste bron voor de vermelding van Hoegaarden was geworden.¹¹

De vroegste bronnen waarin Hoegaarden wordt vermeld zijn drie historiografische bronnen. In de eerste plaats de abdijkroniek van Kamerrijk *Gesta episcoporum Cameracensium* uit 1024-25, in de tweede plaats het bisschoppenleven van prins-bisschop Balderik II van Loon *Vita Balderici* uit 1108 en in de derde plaats de wereldkroniek van Sigebert van Gembloers *Chronographiae Auctarium Affligemense* uit 1111. In alle drie de bronnen gaat het niet zozeer om Hoegaarden, maar eerder om de Slag bij Hoegaarden die in 1013 plaatsvond.

Helaas hebben mijn bronnen geen enkele informatie opgeleverd over personen, bezittingen of gebruiken in het plaatsje Hoegaarden zelf. In één van de bronnen (*de Gesta*) wordt de Sint-Gorgoniuskerk van Hoegaarden genoemd, maar daar blijft het bij.

Eigenlijk had ik met de *Gesta episcoporum Cameracensium* meer dan genoeg hooi op mijn vork gehad, maar omdat ik al met de *Vita Balderici* begonnen was, heb ik dit werk ook afgemaakt. De wereldkroniek heb ik echter buiten beschouwing gelaten. De *Vita Balderici* is niet vertaald uit het Latijn, helaas ben ik het Latijn niet machtig en ik heb de *Vita* dus niet persoonlijk kunnen lezen.

Op alle plaatsen in deze scriptie waar ik niet zeker was van een vertaling heb ik de originele formulering van de bron in schuinschrift opgenomen. In de tekst staat op enkele plaatsen *onder voorbehoud*, omdat ik mij zonder bevestiging van een autoriteit niet overal 100% zeker ben van mijn zaak.

⁵ *Diplomata Belgica. Les sources diplomatiques des Pays-Bas méridionaux au Moyen Âge*. Sinds 2015, De Hemptinne, T. et al (eds.). Brussel: Koninklijke Commissie voor Geschiedenis. Beschikbaar op: <<https://www.diplomata-belgica.be>> [geraadpleegd op 16 mei 2020].

⁶ GYSSELING, M., *Toponymisch woordenboek voor België, Nederland, Luxemburg, Noord-Frankrijk en West-Duitsland (voor 1226)*, 2 delen, Brussel: Belgisch Interuniversitair Centrum voor Neerlandistiek, 1960.

⁷ Pertz, G.H., '*Vita Balderici episcopi Leodiensis*', MGH SS 4, Hannover, 1854, p. 724-738.

⁸ *Histories*, sinds 2019. Antwerpen - Mechelen: Vlaanderen. Beschikbaar op: <<https://historiesvzw.be>> [geraadpleegd op 16 mei 2020].

⁹ BETHMANN, L.C., *Gesta episcoporum Cameracensium*, MGH SS 7, 1846, p. 402-525.

¹⁰ DODION, M. & PEDJKO, W., 'Over de slag van Hoegaarden, Alpaidis en de Confrérie', in: *Familieschoon*, 45 (3), Hoegaarden, 2013, p. 9.

¹¹ VAN MINGROOT, E., 'Kritisch onderzoek omtrent de datering van de *Gesta episcoporum Cameracensium*', in: *Revue belge de philologie et d'histoire*, 53, 1975, pp. 281-328.

Door de Coronacrisis ontbreekt de referentie naar een aantal specifieke bladzijden in deze scriptie en heb ik de vermelding van Hoegaarden in het 17-eeuwse manuscript van de Koninklijke Bibliotheek nog niet kunnen achterhalen.

Aan het einde van mijn studie had ik Hoegaarden graag zelf willen bezoeken, maar door de Coronacrisis heb ik dit bezoek helaas uit moeten stellen.

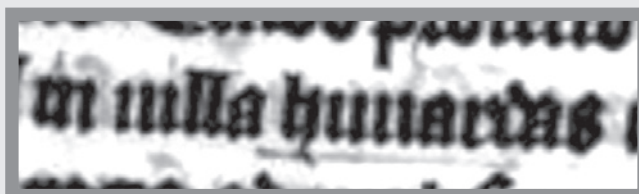
De spelling van de plaatsnaam Hoegaarden

De *Gesta episcoporum Cameracensium* vormen anno 2020 de oudste bron voor de vermelding van Hoegaarden.

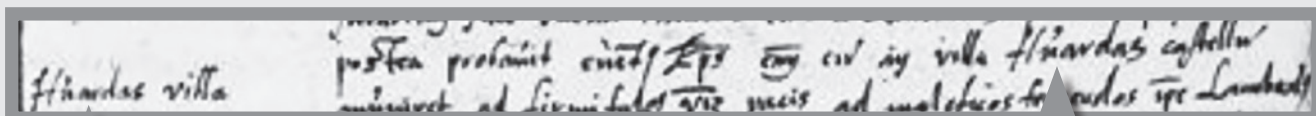
Op basis van mijn bevindingen zou ik de lijst als volgt willen laten luiden:

huuardas, ca 1024-25

Gesta episcoporum Cameracensium, afschrift Parijs, 14e eeuw

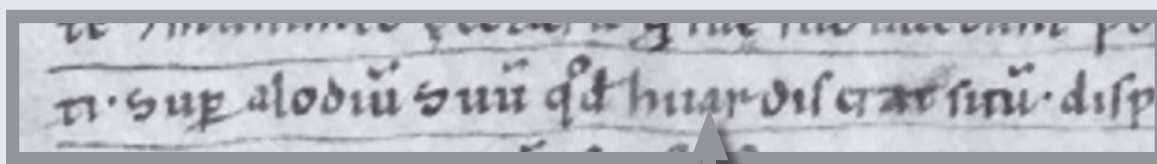
Huardas, ca 1024-25 *Gesta episcoporum Cameracensium*, afschrift Arras ca 1482

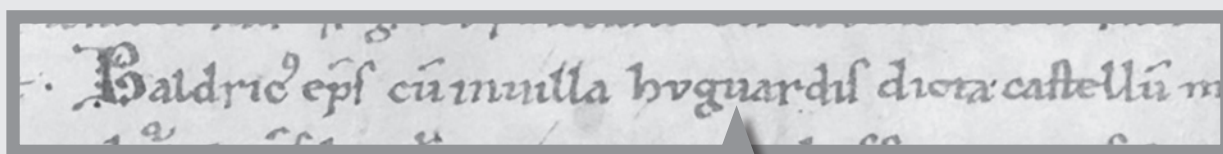
? ca 1024-25 *Gesta episcoporum Cameracensium*, afschrift Brussel, 17e eeuw

afbeelding ontbreekt door coronacrisis

Huardis, 1108 *Vita Balderici*, afschrift Luik ca 1170

Hvguardis, 1111 *Chronographiae Auctarium Affligemense*, Sigebert van Gembloers

Vroegste vermelding van Hoegaarden in een oorkonde:

Hugardis, 1115 Oorkonde waarin keizer Frederik alle bezittingen van de Sint-Lambertuskerk in Luik opsomt¹²

Hugardis, 1139 Oorkonde Benedictijnerabdij Sint-Truiden.¹³

	Hoegaarden	Meldert	Schoor	Outgaarden	Overlaar
Plaatsnaam	7	2	0	0	1
Familiennaam	4	2	3	1	0
Overige	2	0	0	0	0
Totaal	13	4	3	1	0

Familienamen

In de oorkonden wordt Hoegaarden 4 keer als *familiennaam* vermeld. Meldert wordt 2 keer als familiennaam vermeld, Schoor 3 x en Outgaarden 1 x.

Als namen vinden we onder andere ‘Gérardi de Hoegaarden’, ‘Enguerrand de Schoor’ en ‘Guillaume de Hoegaarden dit Broueth’. Ik heb helaas geen spoor van deze heren terug kunnen vinden in het Nationaal Biografisch Woordenboek (NBW)¹⁴. De enige vrouw in dit gezelschap is ‘nobilis matrona Ida, domina de Hauthugard’ (Outgaarden). Mogelijk is deze dame wel op te sporen, er staan meerdere Ida’s in het NBW.

(wordt vervolgd)

¹² MOULAERT, P.B.C.B., Essai sur le comté de Brunengeruz, appelé par les historiens modernes ‘Comté de Brugeron’ in: *Compte-rendu des séances de la commission royale d’histoire*, deel 10, 1858, p. 193.

¹³ PIOT, Ch., *Cartulaire de l’abbaye de Saint-Trond*, vol. 1, Brussel: Hayez, 1870-1874, p. 51.

¹⁴ *Nationaal biografisch woordenboek*, sinds 1964. Brussel: Paleis der Academiën.

Beschikbaar op: <<https://www.kvab.be/nl/nationaal-biografisch-woordenboek>> [geraadpleegd op 16 mei 2020].

Nieuwe publicatie van Christian Hennuy: Lexicon van het Hoegaards dialect

NIEUW WOORDENBOEK VAN HET HOEGAARDS DIALECT

Het 'Lexicon van het Hoegaards dialect –
Woordenlijst van het hedendaagse
Oowgeds', door Christian Hennuy, telt 347
bladzijden, met woordverklaringen,
voorbeeldzinnen en tal van verwijzingen naar
de 'Praktische Grammatica van het
Hoegaardse dialect'. Bestellen kan via
overschrijving van 30 euro op rekening
nummer **BE 42 3630 1467 7554** van Christian
Hennuy-Dotremont, met vermelding 'Lexicon',
tot 31 oktober 2020. Verzendingskosten buiten
Hoegaarden 9 euro.

Wie wil **intekenen op beide werken** betaalt
40 euro. Op de inschrijving dan vermelden:
'lexicon en grammatica'.

Het woordenboek kan dit jaar jammer genoeg
niet tijdens het Armistis-concert voorgesteld
worden. Personen die intekenen zullen het
boek kunnen afhalen in jeugdhuis 'de Klup'
aan de Tiensestraat 43, op vrijdag 20 november
tussen 20 en 22 uur. Er wordt misschien een
kleine dialectactiviteit aan gekoppeld.

Veertig jaar geleden in augustus 1980 werd de rijkste man van Hoegaarden vermoord

Rik Cipers, Wasily Pedjko

Houtmarkt met ingang park, herenwoning, ingang hoeve en private woning (ca.1980)

Rijkste man van Hoegaarden

HLN
18/8/80

Vermoorde ligt twee dagen in koffer van zijn wagen op straat

«Bailke», de rijkste en de braafste man uit Hoegaarden werd zondagmiddag in de koffer van zijn eigen auto, langs de Beukenlaan aldaar vermoord aangetroffen.

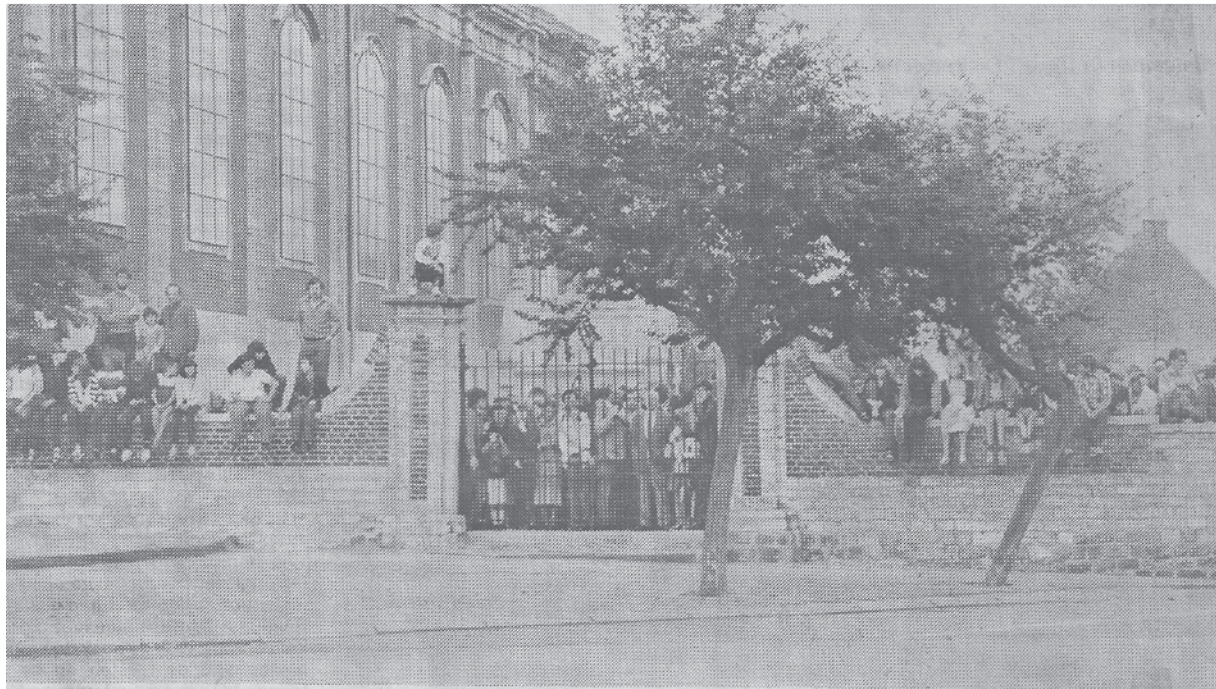
De 64-jarige Paul Bail, verblijvende op zijn buitengoed van zowat 5 ha. te Hoegaarden, Houtmarkt nr. 1, werd vorige donderdag het laatst opgemerkt in zijn park. Omdat hij vrijdag volgens de afspraak niet kwam opdagen, ging men naar hem op zoek. Omdat ook zaterdag nog steeds geen spoor te bekennen viel van de man, die officieel te Elsene, op zijn appartement nr. 71 aan de Hogeschoollaan woont, gingen zijn pachter en burgemeester Kerrijn

van Hoegaarden binnen kijken.

Op het eerste gezicht bleek niets aangeroord, maar het was duidelijk: de man was spoorloos. De garagepoort stond open en ook zijn rode Daf was weg. Zondagochtend dan kwam voor heel Hoegaarden plots het harde nieuws. De gezochte rode wagen stond al twee dagen in de Beukenlaan, verlaten. Kinderen hadden er al in gespeeld want de auto bleek niet op slot.

De koffer daarentegen wel. Een garagist werd er bijgehaald. Langs een opening, binnen in de auto, werd vastgesteld dat er iets of iemand in de koffer lag.

André MERTENS
(Lees verder blz. 6)

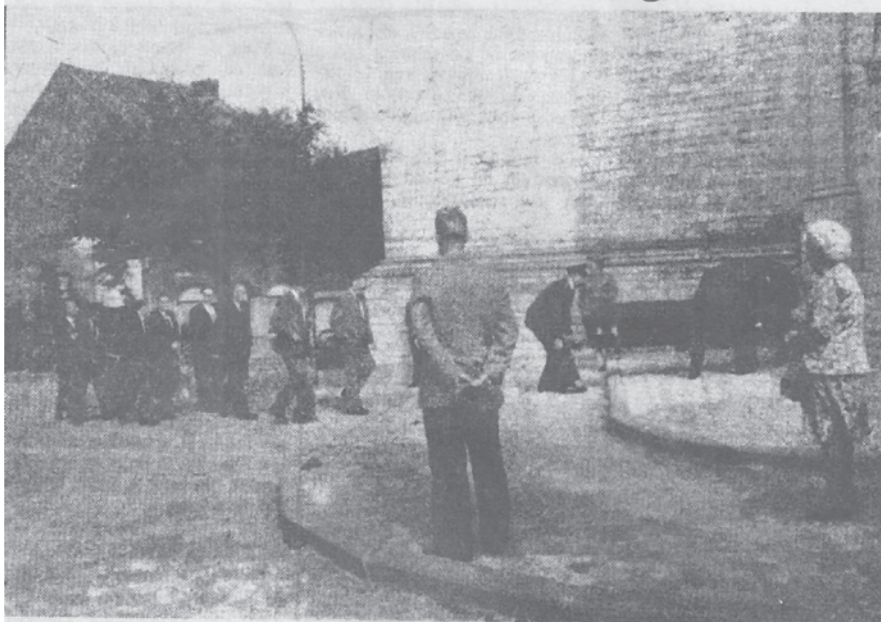
Heel Hoegaarden keerde de lekkere gezelligheid van de huiskamer de rug toe om toch maar present te zijn op de wedersamenstelling van de moord op de rentenier Paul Bail (64) die op een wrede wijze om het leven gebracht werd door Proot. Rond de plaats van de misdaad verdrongen zich talrijke nieuwsgierigen; sommigen hadden er zelfs enkele uurtjes slaap voor over om toch geen enkel detail van deze wedersamenstelling te missen. Hoegaarden putte menigmaal uit zijn scheldwoord-vocabularium om duidelijk licht te geven aan zijn ongenoegen en weerzin. (foto Paul Van Den Abeele)

Voor de reconstructie geen gebrek aan kijklustigen!

Voor het huis van de misdaad in Hoegaarden stonden de bewoners van de gemeente urenlang op elkaar gedruimd om een glimp van de dader te kunnen opvangen.
(foto Paul Van Den Abeele)

Sobere begrafenis voor vermoorde Bail te Hoegaarden

Eenvoudig en sober verliep de begrafenis van «de rijkste en de vraafste man» te Hoegaarden, vrijdagochtend om 10u. Paul Bail, die in zijn herenhuis op de Sintmarkt aldaar, vorige donderdag werd vermoord, werd er aarde besteld te Solre-St.-

Géry. De eredienst te Hoegaarden werd door 20 familieleden en zowat 200 dorpsbewoners bijgewoond. Omzeggens alle kerkgangers werden door de gerechtelijke politie «onopvallend» vanuit een privévoertuig gefotografeerd. Wil dit zeggen

dat men tussen de aanwezigen de moordenaar zocht? In elk geval schijnen de speurders thans te stuiten op een muur van stilzwijgendheid. Wie wat kan vertellen zwijgt, zo wordt te Hoegaarden hardop gezegd.

Hoegaarden: van moordhuis tot cultureel centrum

oude kapittelhuis te Hoegaarden waar rentenier Paul Bail in 1900 werd vermoord heeft nog een bestemming gekregen. Dit

wordt de taak van de nieuwe bewindsploeg die in januari 1983 het bestuur van de gemeente in

handen neemt. Het huis krijgt alleszins een socio-culturele bestemming. Het bijhorende park,

dat in een bijzonder plan van aanleg werd opgenomen, zal zo vlug mogelijk voor het publiek

opengesteld worden. Wel zal de nadruk hier liggen op passieve recreatie

Alle leden van de Hoegaardse gemeenteraad werden uitgenodigd om de officiële aankoopakte te tekenen. Burgemeester Kerrijn dankte ook de oppositie omdat deze volledig achter de meerderheid stond bij deze belangrijke aankoop

Tijdens een plechtigheid op het gemeentehuis in oktober 1982 werd de akte tot aankoop van het domein Bail verleden, waardoor oude kapittelhuis en hoeve en aanpalende percelen eigendom werden van de Hoegaardse gemeenschap.

Grafmonument familie Bail, waar ook Paul werd bijgezet te Solre-St.-Géry (Frankrijk)

Jean Baptist Dumont
° 1787 Burgemeester
x Marie Magdalena Ruttens

Clement Dumont (Hoeg. 1829-1909)
x Eliza Rosseeuw

Dymphina Dumont (Hoeg. 1886)
x 1911 Albert Bail (vrederechter)

Paul Bail (Vorst 06.07.1917-Hoeg. 17.08.1980),
weduwenaar van Spiette Marie Henriette (1912-1978)
Laatste bewoner Kapittelhuys

*Voorouderlijke woonst van de familie Bail, met koetshuis in ruïne (Solre St.-Géry)
Yves Gilis in gesprek met de huisbewaarder van de familie*

DE TOTALE WAANZIN

REUBBE REUBBE REUBBE

OEWERSPRONKELIJKEN TEKST EN MEZEEK : LLOYD PRICE/H.LOGAN (1958)
DAIZEN TEKST : UBRT'98 ; OGERE, 14 OEGST 1998 !

LUKI VAN MEENES KWAM VAN ET GOOT
Mè ZIJN TESSE VOL KASTANJES

1. POOL BAIL WAS VAN OGERE
GEBASURE AN DE PLEK
E WOENDE IN ZE GOOT
DE BRAAFSTE MINS VAN ET DEURREP
2. MA OG WAS UM DE RIJKSTE MINS
EN EDERIEJEN KINDE UG GARE
E BROGT UM TOEBAK EN VAAL GELT
EN DE KENKES KWAM SPAILE IN ZE PARK

3. DIPLOMS AA UM IELEMOL NI
VAN ZEN DIKKE BOEKE ZAIDE UM :
"DE RUSSE GENKE KAUME
EN ZE PAKTE AL MEN SENTE !"

4. DE PACHTER ZAIDE 'MENIEJERKE BAIL"
ZENNE OVENEER ZAT TE PLANTE IN ZEN SEIR
EN EDERIEJEN WIST DA BAILKE
EJE WAS DE RENTENEER

BRUG DE RENTENEER (x 7) DE RENTENEER, DE RENTENEER (x 7)

5. TWIEJE RUSSE WAA GON VEJERE
MA ZE ADDE NIKS VAN GELT
ZE WISTE DA BAILKE RIJK WAS
SE AA DOWE AL GEWERKT

6. ME VALSE SLOITELS KWAMPE ZE BINNE
EN ZE BOTSTE UM VAN ZENNE SUS
ZE WEURGDE UM IN ZENNE ROEWEJE DAF
ZE BRAGT UM NO ETGAAR ZE GOOT

7. EN WEIK MAR WODDE ZE GEVONGE
DE JUUS GAF UN VIJF JOWER
VIJF JOWER IN DE DOEWES
EN TERNOOWE DAI ZE ET TRUG

8. DE PACHTER MOST NO ET ZOTAAS
EN DEN OVENEER DEI SCHAAT ZE AIJE DOEWET
D'IELEL ISTAURE KINT DE GEBUR VAN BAIL
GO NU UM EN E IT REUBBE ...

BRUG REUBBE, REUBBE, REUBBE (x 7) DE RENTENEER (x 7)

Tekst 1998 van UBRT voor 'De Totale Waanzin'

De Hoegaardse groep **De Totale Waanzin**, een project van het jeugdhuis 't Paenhuis, met UBRT als bezieler, componeert over en bezingt het Hoegaardse verleden in het plaatselijke dialect sinds 1994.

Rentenier Paul Bail werd 35 jaar geleden vermoord

Gewurgd in koffer van auto

Het vroegere Kapittelhuis van Bail is nu een toeristische attractie. Foto Kos

Toen de inboedel van Bail openbaar verkocht werd, was er een stormloop. Foto Kos

HOEGAARDEN

Het is vandaag exact 35 jaar geleden dat Paul Bail werd vermoord door zijn klusjesman Michel Proot. Die had hem op 13 augustus 1980 in elkaar geslagen en gekneveld achtergelaten in Bails auto. Toen Bail zich wou bevrijden uit zijn hachelijke positie, stikte hij doordat de strop rond zijn nek werd aangespannen.

CHRISTIAN HENNUY

Op vrijdag 15 augustus 1980 werd Paul Bail (64) vermoord. De rentenier, die steeds vrijgezel bleef, werd de zondag erop dood teruggevonden in zijn orangerode DAF in de Beukenlaan. Rik Cipers was degene die 'Bailke', zoals hij genoemd werd, vond.

«Ik heb Bailke goed gekend, want ik bewerkte de velden (waar nu het nieuwe rusthuis staat, red.) en die grensden aan zijn park», steekt hij van wal. «Ik zag hem daar dikwijls rondfietsen en we deden regelmatig een babbeltje. De man was wel gesloten voor de Hoegaardiërs. Hij had het voornemen om honderd jaar oud te worden, maar dat is dus niet gelukt» «We kwamen op zondag 17 augustus na de mis uit de kerk en toen bleek dat Bail al een paar dagen vermist was», gaat Cipers verder. «Max Smolders, de huurder van de bijhorende boerderij, zei dat hij niet wist waar 'meneerke' was. Ook zijn auto was verdwenen. De burgemeester en omstaanders kwamen erbij en toen bleek dat er een orangerode DAF in de Beukenlaan stond. Ik ben toen als eerste met de fiets naar de Beukenlaan gereden, vond daar de auto, met een plas bloed onder. Daarna ben ik weer naar

het Gemeenteplein gereden en de politie werd verwittigd», vertelt Cipers.

Voor dood achtergelaten

Garagist Honorez Celis uit Aalst-Nerm heeft de auto met een koevoet opengebroken en in de koffer werd het lijk van Bail gevonden, met strop rond de nek, aan handen en voeten gebonden, en verbonden met zijn hielen. «Doordat hij zich heeft proberen te bevrijden, heeft hij zichzelf gewurgd. Het was een typische paracommandoknoop, waardoor heel snel de link met Michel Proot, een 27-jarige ex-para uit Genval gelegd werd. Die was klusjesman in het domein en vroeg steeds meer geld aan Paul Bail. Hij eiste zelfs zijn postzegelcollectie op.» Toen hij op die noodlottige vrijdag binnenbrak in het huis, werd hij betrappt door Bail. Proot sloeg hem neer met een glazen voorwerp en dacht dat hij dood was. Hij liet hem voor dood achter in de koffer van Bails auto.

Op 26 augustus stond het hele dorp te kijken naar de reconstructie aan het herenhuis Bail, nu gekend als Kapittelhuis. De familie was alleszins zeer rijk. Bail woon-

Ik fietste naar de Beukenlaan en daar vond ik zijn auto met een plas bloed onder

RIK CIPERS

de afwisselend in Hoegaarden en in Brussel. Hij was de laatste bewoner van het Kapittelhuis en stamde langs moederskant uit de brouwersfamilie Dumont uit Hoegaarden.

De familie had heel wat bezittingen. «Zo werd na de dood van Bail 500 hectare bos, in het noorden

Hoewel Paul Bail veel vriendinnen had, trouwde hij nooit. Foto Kos

van Frankrijk en een stuk België met villa, in de provincie Luxemburg, eigendom van de Belgische Staat. En voor de openbare verkoop van de inboedel van het Kapittelhuis in november 1981, werd het een echte stormloop», aldus Cipers.

Geknoeid met erfenis

De gemeente vatte onmiddellijk het plan op om herenhuis en park aan te kopen, maar in februari 1981 doken er plots erfgenamen op. Een paar maanden later, in mei, werden notaris Rosseeuw uit Tienen en een verre verwant van

hem aangehouden, omdat ze geknoeid hadden met de erfenispapieren. Toen stond niets de aankoop van het domein door de gemeente in de weg. In november 1981 besliste de gemeente het te kopen, waarna het domein tien jaar zonder bestemming bleef liggen. Tot in maart 1990 toenmalig burgemeester Frans Huon het project Vlaamse Toontuinen kwam voorstellen. Na de realisatie daarvan groeide het domein, vanaf dan de Tuinen van Hoegaarden genoemd, met het Kapittelhuis uit tot een grote toeristische attractie in de regio.

De openbare verkoop van de gewone gebruiksvoorwerpen in de voormiddag lokte op zijn minst heel wat kijklustigen; pikant detail: er was een openbare verkoop van de gewone spullen en een afzonderlijke verkoop van de 'antieke' huisinhoud in de namiddag (foto onder)

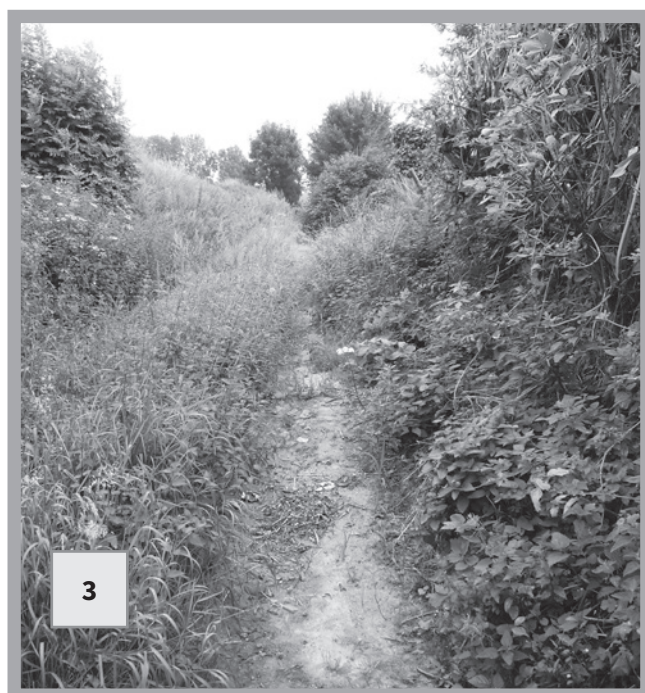

Kasseiwegen zijn erfgoed

(4de vervolg)

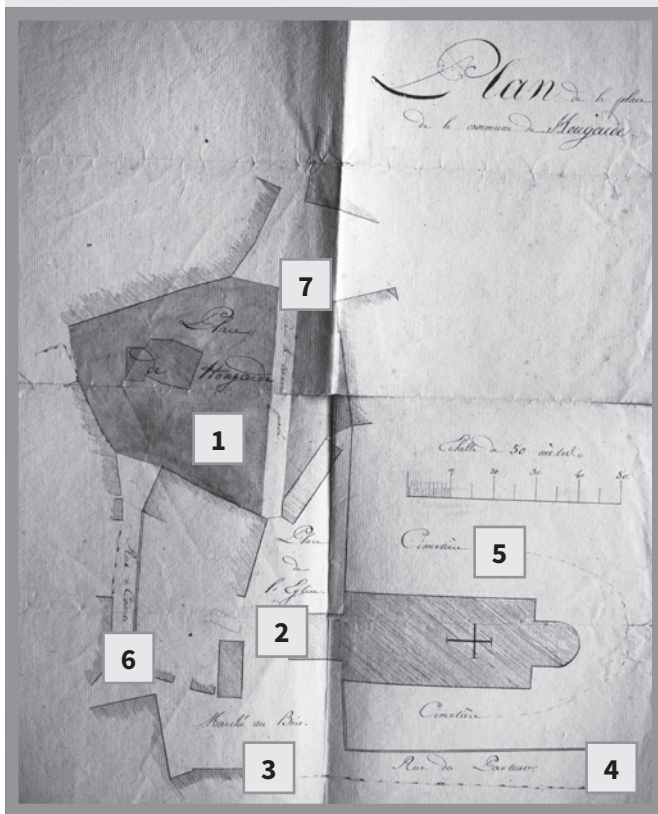
Maurice Dodion en Wasily Pedjko

Even over de taalgrens bijna schuin over de kerk van Zétrud juist voor de hoeve (1) ligt deze oude kasseiweg uit kwartsiet zowel als Gobertangesteen (2) (na enkel meters onder de begroeiing) (3) die zowel leidt naar Outgaarden (links) als naar St.-Jean-Geest (rechts) en 'Chemin de Zétrud' werd genoemd op de Popp-kaart.

Het plaveien van een deel van ons gemeenteplein: het Dorpsplein

Maurice Dodion en Wasily Pedjko

1. Place de Hougarde
(met middenin nog een af te breken woonst)	<i>Dorpsplein</i>
2. Place de l'Eglise
(plein voor de kerk)	<i>Kerkplein</i>
3. Marché au Bois
(naast het dorpsplein en het kerkplein het 3e plein)	<i>Houtmarkt</i>
4. Rue du Pasteur
(nu Pastorijstraat; de huidige pastorie werd wel bewoond door de pastoor, maar de gebouwen waren nog altijd van de erfgenamen Van Nerum-Sweerts en werden pas begin van de jaren 1830 aangekocht door de gemeente om officieel de pastorie te worden van de parochie)	<i>Pastoorstraat</i>
5. Cimetière
(tot 1925 de begraafplaats van Hoegaarden rond de kerk; het huidige gemeentehuis stond er niet; dit werd pas gebouwd in de eerste jaren van de onafhankelijkheid van België)	<i>Kerkhof</i>
6. Rue Courte
(in de volksmond 'Koeizeikstraatje' genoemd)	<i>Kortestraat</i>

7. Ceci se trouve pavé

het woonhuis aan het einde van het gekasseide stuk vormt de afscheiding tussen het Dorpsplein en het Kerkplein; dat huis zal afgebroken worden om mee plaats te maken voor de bouw van het gemeentehuis

Dit stuk is al gekasseid;

Het gedeelte onder nr. 1 of 'het Place de Hougarde of Dorpsplein' werd ca. 1810 genivelleerd en geplaveid, deels met oude steen en deels met nieuwe steen die volgens het lastenboek moest aangevoerd worden uit de groeven van Huppaye, Molenbais en Marilles.

Het volgende nummer zal uitvoerig ingaan op het lastenboek, de nivellering, de werkzaamheden en daglonen.

Retouradres
Billen Raymond
Kalverstraat 24
3320 HOEGAARDEN

Driemaandelijks tijdschrift P802006
Afgiftekantoor 9550 HERZELE
september, oktober, november 2020

HET LIDGELD BEDRAAGT 15 EURO/JAARGANG

Wie minimum 50 euro stort wordt steunend lid, met vermelding in ons tijdschrift
Ons rekeningnummer: BE23 3630 8110 6891 BIC begunstigde: BBRUBEBB

BEZOEK ONS OOK OP FACEBOOK

INHOUD FAMILIESCHOON 61STE JAARGANG -NR. 73(NR) - 3/2020

- Art. 325** De wapenschilden van de Confrérie der V Notabele Geslachten en het wapen van de studiebeursstichting Peeters op de Paradijshoeve
- Art. 326** De Hoegaardse kunstenares Stephanie Coenen
- Art. 327** De wijnteelt en wijnproductie te Hoegaarden
- Art. 328** Familienamen in de oudste bewaarde documenten
- Art. 329** Genealogische hulp gevraagd: Godefridi

Lidmaatschap Familieschoon 15 euro/jaar (BE63 3300 5449 0008) - Bic: BBRUBEBB

INHOUD ALPAIDIS 56STE JAARGANG - NR.220 - 3/2020

- Bijnamen 4de vervolg *(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)*
- Klokkenpatrimonium dl 4/1: De klokken van Mariadal *(Jef Teugels -Werner Wouters)*
- De vroegste vermelding van Hoegaarden *(Janny van Doorn)*
- Nieuwe publicatie van Christian Hennuy: Lexicon van het Hoegaards dialect.
- Veertig jaar geleden in augustus 1980 werd de rijkste man van Hoegaarden vermoord. *(Rik Cipers, Wasily Pedjko)*
- Kasseiwegen zijn erfgoed (4de vervolg) *(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)*
- Het kasseien van ons gemeenteplein *(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)*

Inlichtingen: Diane Nitelet, nitelet.di@telenet.be 0496 20 39 97
Raymond Billen, raymondbillen52@gmail.com 016 76 71 86
Maurice Dodion, dodionm@hotmail.com

Bestuursleden Hoegaardse Heemkring: Hoegaards Erfgoed vzw
Georges Stienlet (voorzitter), Rik Cipers (ondervoorzitter)

Diane Nitelet, Wasily Pedjko, Irène Bouthé, Maurice Dodion, Noël Verlaers,
Raymond Billen, Chris Michel en Ann Raymaekers